

портрет. Вид. 3, переробл. і допов. Київ: Темпора, 2009. 680 с.

5. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Історія козацтва. Держава – військо – битви. Київ: Арій, 2011. 464 с.

УДК 34.05(043.2)

Кузьмін А.Р., студент,
Юридичний факультет,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Бородін І.Л., д.ю.н., професор

ОСОБЛИВОСТІ ДЖЕРЕЛ ПРАВА СКАНДИНАВСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СІМ'Ї

В даний час Скандинавські країни - Данія, Норвегія, Швеція, Фінляндія, Ісландія - є одними з найбільш благополучних в світі. Послідовний розвиток принципів організації суспільства, дозволило зробити рівень життя населення цих держав одним з найвищих. На сьогоднішній день Швеція, Данія і Норвегія є конституційними монархіями з розвиненими рисами парламентаризму, Ісландія і Фінляндія - демократичними республіками.

Нордичне право, хоча і є в більшій мірі самостійною сім'єю, все одно дуже близько до романо-германської сім'ї, особливо до її німецької частини. Причиною цього є широке використання юридичних конструкцій і понять, запозичених у континентального права. Верховенство закону - яскравий приклад такого запозичення і, відповідно, подібності. Тому вчені, цю правову сім'ю найчастіше визначають як щось середнє між романо-німецьким і загальним, англо-американським правом [1, с. 177]. До рис, що поєднують цю правову сім'ю з загальним правом - менш помітна роль римського права, майже повна відсутність кодексів (кодекси практично перестали існувати в Данії, Норвегії та Ісландії; в цих країнах окремі частини кодексів були скасовані і замінені великими законами, які не включені в старі кодекси, на відміну від Швеції і Фінляндії де продовжують посилатися на Кодекс 1734 року, що складається з 9 частин (вони трохи дивно називаються "балками"), але всі ці частини були в різний час повністю оновлені) [2, с. 209], а також висока значимість судової практики (хоча вона і не відноситься до правил прецеденту англо-американського типу).

Структурно нордична правова сім'я поділяється на приватне і публічне право. Приватне право - це, наприклад, цивільне, сімейне, спадкове, майнове, договірне, а також морське і торгове право. У публічне право входить: конституційне (державне), адміністративне, кримінальне, податкове право. У Данії процесуальним правом називається щось середнє

між приватним і публічним правом. Трудове і корпоративне право, спочатку належало приватному праву, все частіше піддаються громадському (публічного) регулюванню. Міжнародне право виділяється як особлива група правових норм [1, с. 183].

Джерела нордичної правової сім'ї в цілому схожі, з урахуванням національних відмінностей. Основним джерелом є закон як писана норма права, що відноситься до певного правопорядку. На вершині ієрархії джерел національного права знаходиться Конституція. Парламент приймає офіційні закони, органи виконавчої влади своєю чергу видають підзаконні нормативно-правові акти.

Наступний за значимістю джерело права є судова практика, особливо судовий прецедент, значення якого все в більшій мірі зростає. Верховний суд відіграє особливу роль в тлумаченні, що де-факто може оцінюватися як нормотворчість, особливо тоді, коли закон або не пропонує механізм регулювання, або його зміст не ясно (так зване право перевірки або судовий конституційний контроль). Законодавство дає можливість Верховним судам перевіряти і засуджувати закони, які суперечать Конституції. Однак сам суд не може провести таку перевірку без тієї чи іншої заяви. В Конституції Норвегії зазначено, що парламент сам може звернутися до Верховного суду за оцінкою законопроекту перед тим, як прийняти його. У Швеції існує особлива інстанція - Законодавча рада, яка здійснює попередню перевірку. Але останнє слово все одно залишається за законодавцем.

Доктрина (юридична наука) не виступає формальним джерелом права, але на думку авторитетних юристів, часто посилаються в судовій практиці, в законодавчому процесі і, звичайно, використовують при навчанні в університетах. Спільна юридична література північних країн сприяє розвитку співпраці [3, с. 291].

Зараз співпраця північних країн тісно пов'язана з континентальною Європою, так як Швеція, Данія і Фінляндія входять до Євросоюзу. Хоча Норвегія і Ісландія - не члени ЄС, але через Європейську асоціацію вільної торгівлі (разом з Ліхтенштейном) вони входять в Європейську економічну зону з відповідним правовим регулюванням. Так чи інакше, але Євросоюз має великий вплив на законодавство всіх цих країн. Міжнародне співробітництво та тенденція глобалізації поступово розмивають чіткі межі правових систем, що дозволяє їм зближуватися через запозичення і уніфікацію. З іншого боку, це призводить до потреби переоцінення ролі національного права, а з цим і ступінь суверенітету національної держави.

Література

1. Саидов А.Х. Сравнительное правоведение (основные правовые системы современности): Учебник / Под ред. В.А. Туманова. – М.: Юристъ, 2003. - 448 с.
2. Давид Р. Основные правовые системы современности. — М., 1967, 1988,

1996. — 1054 с.

3. Цвайгерт К., Кётц Х.Ц Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права: В 2-х тт. — Том I. Основы: Пер. с нем. — М.: Междунар. отношения, 2000.— 480с

УДК 340.142(477)(043.2)

Ліхтченко І. Г., студентка,
Юридичний факультет,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: **Макеєва О. М.**, к.ю.н.

СУДОВИЙ ПРЕЦЕДЕНТ В УКРАЇНІ: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

Судовий прецедент є одним із основних джерел права в англо-саксонській правовій системі та успішно застосовується на практиці в англо-американських державах світу протягом декількох століть. Нині твердження про існування та використання в українській правовій системі такого джерела права, як судовий прецедент є широко обговорюваним питанням без однозначної відповіді. Тематика використання та функціонування судового прецеденту була предметом уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких Р. Уолкер, А. Венгеров, С. Вільнянський, Н. Гураленко, М. Козюбра, Н. Стецик, О. Стрельцова, С. Шевчук, І. Яворська та ін.

Як відомо, судовий прецедент являє собою правотворчий акт, що за умов відсутності нормативно-правової регламентації приймається судом результатом вирішення конкретної судової справи і містить у своїх приписах казуальну норму права, якій надається загальнообов'язкове значення при вирішенні аналогічних справ у майбутньому [1, с. 219-220].

Судовий прецедент є досить ефективним способом забезпечення єдності судової практики, що у свою чергу надає можливість якісно відстоювати права та інтереси людини і громадянина в суді. Проте, аналіз засад вітчизняної правової системи та чинного законодавства України дозволяє дійти висновку про те, що судова практика все ж частково є джерелом права. Зокрема, до числа таких судових актів можуть бути віднесені: а) рішення Конституційного Суду України; нормативні тлумачення Пленуму Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів; б) рішення судів загальної юрисдикції, що скасовують дію нормативних актів; в) рішення Європейського суду з прав людини та застосування норм Європейської конвенції [2, с. 116].

Прихильники судового прецеденту наводять ряд проблем, які він дозволить вирішити та причини для його введення в Україні. На думку